

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

Нові підходи НБУ до визначення непрацюючих активів/кредитів

Київ, травень 2017

Методологію розрахунку непрацюючих кредитів змінено

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

- Зміни до категоризації активів банків запроваджено із 30 червня 2016 року у зв'язку із набуттям чинності Постанови № 351¹. До лютого 2017 року банки надавали інформацію у тестовому форматі.
- Запроваджено поняття «непрацюючі активи/кредити», що є максимально близьким до загальноприйнятого у світовій практиці поняття “non-performing exposures / loans” (NPE/NPL).
- Непрацюючий актив / кредит – актив, за яким прострочення погашення боргу перевищує 90 днів (30 днів для банків-боржників), або за яким контрагент неспроможний забезпечити виконання зобов'язань без стягнення забезпечення.
- Історичні дані за частками NPL, що оприлюднювалися у складі індикаторів фінансової стійкості на сайті НБУ², базувалися на балансових та позабалансових активах. Великі обсяги відкличних зобов'язань з кредитування (позабаланс), що потрапляли до найвищих категорій якості, суттєво впливали на частку NPL, занижуючи її. Надалі ключовий показник NPL, що публікуватиметься НБУ, базуватиметься лише на балансових показниках.
- Значний приріст частки NPL у лютому 2017 року (перше статистичне спостереження на основі нової методології) пояснюється переважно визнанням непрацюючих кредитів Приватбанком після націоналізації (15.1 пп). Решта приросту (2.1 пп) пояснюється зміною підходу до методології категоризації та виключенням позабалансу з розрахунку (7.4 пп).
- Протягом кількох наступних місяців можливі несуттєві коливання у показниках NPE/NPL через виправлення банками помилок та адаптації до нової звітності.

¹ Постанова Правління НБУ від 30.06.2016 № 351 Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями.

² Офіційний сайт Національного банку України – http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575.

Визначення «проблемних активів» у міжнародній практиці

У міжнародній практиці є три основні підходи для категоризації проблемних активів

(1) Бухгалтерський підхід (impaired/non-impaired):

- актив є знеціненим, коли є об'єктивні свідчення появи втрат (зокрема, значні фін. труднощі боржника, порушення умов контракту, можливість банкрутства, надання позичальнику поступок, які в нормальних умовах були би неможливими, ін.);
- знецінення визначається із урахуванням наявності застави.

(2) Пруденційний підхід (defaulted asset/loan) – використовується в т.ч. під час розрахунку розміру регулятивного капіталу, кредитного ризику, ін. Дефолт визнається за боржником у разі:

- прострочення > 90 днів;
- низька ймовірність виконання зобов'язань у повному обсязі без реалізації забезпечення.

(3) Підхід статистичної звітності для уніфікації між юрисдикціями та отримання порівнюваних міжнародних даних. Непрацюючою (NPE/NPL) визнається:

- вся знецінена заборгованість (impaired);
- заборгованість, за якою настав дефолт (defaulted);
- вся інша заборгованість, яка не знецінена або за якою не настав дефолт, але:
 - є матеріальною з простроченням > 90 днів;
 - є ознаки низької ймовірності виконання зобов'язань у повному обсязі без реалізації забезпечення незалежно від кількості днів прострочення.

Умовний взаємозв'язок між різними категоріями проблемних кредитів

(3) Непрацююча заборгованість: Basel/EBA-ITS^{3,4,5}

(2) Дефолт: Basel II/CRR ст. 178²

(1) Знецінені активи: IAS 39/IFRS 9^{1,3}

ЕВА рекомендує термін «непрацююча заборгованість», який наразі використовується для цілей регуляторної звітності, діагностики активів та стрес-тестування, до використання у внутрішньому управлінні ризиками та публічній звітності⁴.

¹ International Financial Reporting Standards, paragraphs 58, 59 of IAS 39 "Financial Instruments: Recognition and Measurement" - http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias39_en.pdf.

² Regulation (EU) No 575/2013 of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A32013R0575>;

³ Guidance to banks on non-performing loans. ECB 2017 - https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/guidance_on_npl_en.pdf ;

⁴ Regulation (EU) No 680/2014 - Implementing Technical Standards (ITS) on supervisory reporting of institutions (as amended). EBA 2014 - <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/supervisory-reporting/implementing-technical-standard-on-supervisory-reporting/-/regulatory-activity/press-release>;

⁵ Guidance on Prudential treatment of problem assets – definitions of non-performing exposures and forbearance. BCBS 2017 - <http://www.bis.org/bcbs/publ/d403.pdf> .

Зміна підходів до визначення непрацюючих активів/кредитів

Попередній ^{1,2} Діє з 01.01.2012 по 01.02.2017

Термінологія	Негативно класифіковані активи/кредити.
Міжнародна співставність	Основа – національна класифікація активів/кредитів банків (часткова співставність із міжнародними стандартами).
Позначення	Активи, що потрапляли в 4 та 5 категорії якості (дві останні із п'яти категорій).
Принципи визначення	До негативно класифікованих потрапляли: - усі активи/кредити, за якими прострочка перевищувала 90 днів; - окремі активи/кредити із прострочкою від 30 днів та низьким фінансовим класом контрагента.

Новий ³ Діє з 01.02.2017

Непрацюючі активи/кредити (аналог NPE/NPL)
Максимальна гармонізація із міжнародними стандартами (в т.ч. з індикаторами фінансової стійкості МВФ).
Активи, класифіковані банком за найнижчим класом (10, 5 та 2, залежно від виду активу).
До непрацюючих потрапляють активи/кредити у разі виконання принаймні однієї із двох подій: - контрагент банку допустив прострочку більше ніж на 90 днів (30 днів для банків-боржників); - контрагент не спроможний забезпечити виконання своїх зобов'язань в установленій строк без процедури стягнення застави*

* Постанова № 351 визначає, що боржник не спроможний забезпечити виконання зобов'язань і подія дефолту настала:

- 1) у випадку наявності ознак, визначених у ст. 165 (див. додаток 1, слайд 9).
- 2) у випадку наявності ознак, визначених у ст. 166, якщо банк на підставі професійного судження не довів протилежне (див. додаток 2, слайд 10).

Новий підхід НБУ передбачає ідентичність понять «дефолтний» та «непрацюючий» актив. Повна гармонізація зі стандартами ЄС (де категорія NPE/NPL ширша) відбудеться після переходу на стандарти звітності IFRS 9, проте не матиме помітного впливу на статистику NPE/NPL.

¹ Постанова Правління НБУ від 17.08.2012 № 346 Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства;

² Постанова Правління НБУ від 25.01.2012 № 23 Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями.

³ Постанова Правління НБУ від 30.06.2016 № 351 Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями.

Додаткові методологічні роз'яснення

- Віднесення активу до категорії непрацюючих (NPE) не залежить від наявності застави. Наявність застави впливає на розмір резервів (відповідно до правил МСФЗ) та кредитного ризику (відповідно до Постанови № 351), проте не береться до уваги для цілей категоризації активу як працюючого чи непрацюючого.
- У разі визначення активу за певним боржником як непрацюючого, усі інші активи за цим боржником також визнаються непрацюючими (вимоги Постанови № 351). Винятком є кредити, що оцінюються на груповій основі. Їхня оцінка не залежить від оцінок за певним контрагентом, здійснених на індивідуальній основі.
- Банк може припинити визнання дефолту боржника та змінити категорію/клас активу із непрацюючого на працюючий за таких умов (ст. 167 Постанови № 351):
 - боржник поновив регулярні платежі та впродовж 180 днів поспіль (у разі щомісячних платежів) або 365 днів (у разі квартальних платежів) здійснює погашення основного боргу або процентів у повному обсязі;
 - жодне із зобов'язань боржника не є простроченим більше, ніж на 30 днів;
 - банком сформовано судження, що боржник попри наявні труднощі спроможний обслуговувати борг.

Міжнародна статистика показника «непрацюючі кредити»

- Найбільш повним джерелом статистичних даних за NPL («непрацюючі кредити») в розрізі країн є Індикатори фінансової стійкості МВФ (FSI) ¹;

- МВФ визначає NPL у разі ²:
 - платіж за кредитом (основна сума та/або проценти) є простроченими > 90 днів;
 - процентні платежі, еквівалентні процентам за > 90 днів, капіталізовані, рефінансовані або пролонговані;
 - кредити з прострочкою < 90 днів, які визнаються як непрацюючі відповідно до національних норм нагляду.

Методологічна примітка: історичні дані за частками NPL, що оприлюднювалися у складі індикаторів фінансової стійкості на сайті НБУ, базувалися на балансових та позабалансових активах. Великі обсяги відкличних зобов'язань з кредитування (позабаланс), що потрапляли до найвищих категорій якості, суттєво впливали на частку NPL, занижуючи її. Надалі ключовий показник NPL, що публікуватиметься НБУ базуватиметься лише на балансових показниках.

МВФ розробив своє визначення поняття «непрацюючі кредити» для підвищення міжнародної співставності статистичних даних.

¹ Індикатори фінансової стійкості. МВФ – <https://www.imf.org/external/np/sta/fsi/eng/fsi.htm>;

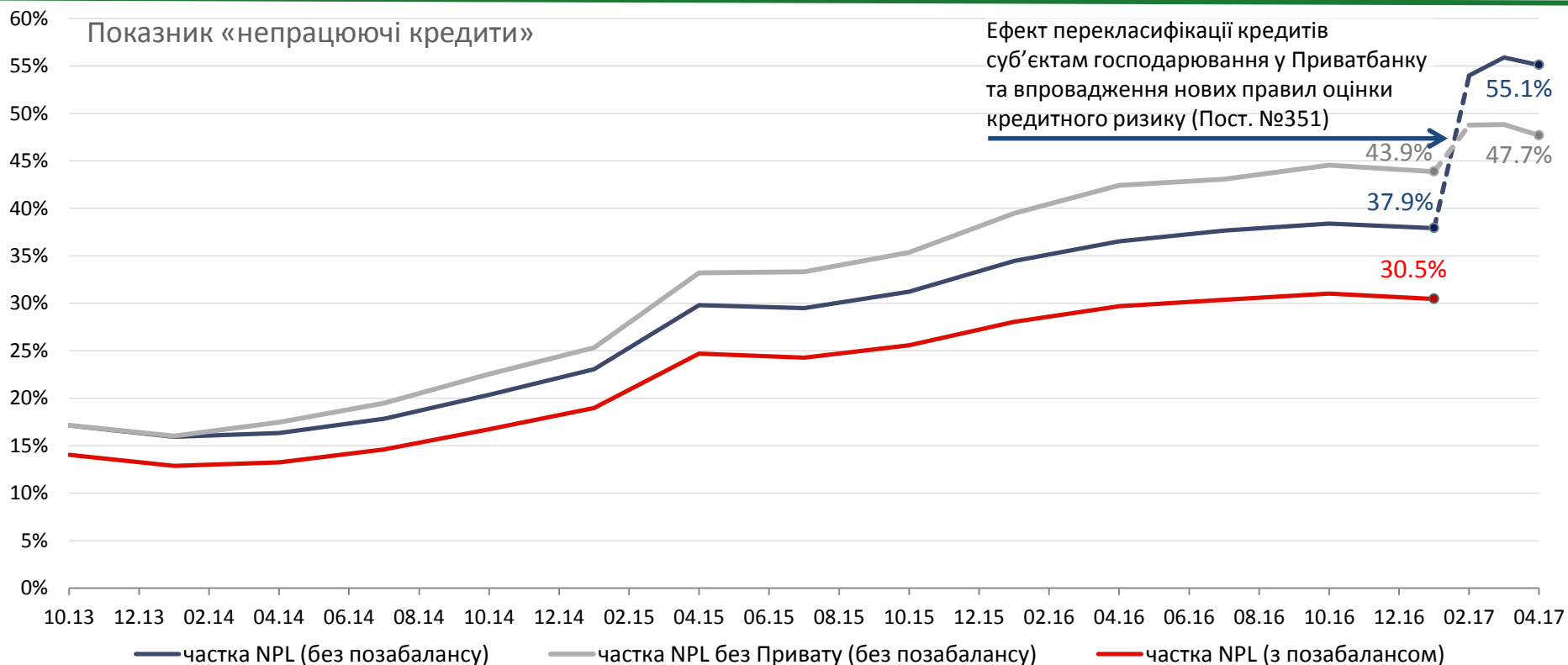
² Індикатори фінансової стійкості. МВФ 2007 – <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/pdf/rus/guide.pdf>.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Новий формат розрахунку показника «непрацюючі кредити»

Включення позабалансу до розрахунку NPL знижувало частку непрацюючих кредитів

Причини одноразового збільшення показника NPL («непрацюючі кредити»):

- Визнання непрацюючих кредитів Приватбанком після націоналізації (+15.1 пп);
- Зміна методології визначення NPL (+2.1 пп);
- Виключення позабалансу (+7.4 пп);

Виключення позабалансу робить показник «непрацюючі кредити» більш інформативним.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Додатки

Додаток 1. Безумовні ознаки дефолту ([п. 165 Постанови № 351](#)¹)

1. Резерв під зменшення корисності наданого боржнику фінансового активу ≥ 50 % боргу;
2. Зміни до умов договору передбачають: прощення частини боргу, капіталізацію або заміну на інший актив нарахованих та несплачених відсотків за більш ніж 90 календарних днів поспіль (у т.ч. пов'язані з реструктуризацією); збільшення строків користування активом, наданим боржнику, який не спроможний погасити борг без реалізації застави, попри відсутність на дату оцінки кредитного ризику прострочення погашення боргу (непов'язані з реструктуризацією);
3. Боржник заявив про банкрутство, або його визнано банкрутом (розпочато процедуру ліквідації), або банком порушено справу про банкрутство;
4. Банк ухвалив рішення про конвертацію частини або всієї суми боргу боржника в капітал боржника (за винятком випадків Закону про фінансову реструктуризацію);
5. Рейтинг боржника за міжнародною рейтинговою шкалою, підтверджений провідним світовим рейтинговим агентством, понижено до рівня "дефолт";
6. Відбулася повторна/наступна заміна активу на інший актив;
7. За одним із активів боржника відбулося списання боргу за рахунок резерву, або продаж зі збитком в обсязі ≥ 20 % боргу;
8. Продаж банком активу/відступлення права вимоги за активом із відстроченням платежу більше ніж на 7 календарних днів, покупцю який: (1) на день оцінки кредитного ризику сплатив банку $< 30\%$ його вартості, або сплату не здійснював; та/або (2) сплачує одним платежем у кінці строку дії договору про продаж активу, або сплачує більшу частку вартості активу ближче до кінця строку;
9. Прострочення боргу більше ніж на 90 календарних днів за: урахуванням векселем; факторинговою операцією;
10. Емітента цінних паперів віднесено до списку емітентів, що мають ознаки фіктивності;
11. Є затримка з погашенням номінальної вартості або процентів понад 7 календарних днів за борговими цінними паперами;
12. Фінансова звітність боржника-юридичної особи: відсутня, немає розшифрувань, недостовірна, не відповідає вимогам законодавства, має негативний висновок аудитора/не має висновку аудитора у зв'язку з відмовою.

¹[Повний перелік наведено у ст.165 Постанови № 351.](#)

Додаток 2. “М’які” ознаки дефолту ([п. 166 Постанови № 351](#)²)

1. Сплата боргу боржником в обсязі меншому ніж обсяг доходів, визнаних банком (за виключенням кредитів на певну діяльність);
2. Унесення змін до умов договору:
 - з реструктуризацією боргу, яка пов'язана з фінансовими труднощами боржника, за умови: клас боржника - не вище 8 (для боржників - юридичних осіб) або 4 (для інших боржників); та/або боржник прострочив погашення боргу більше ніж на 30 календарних днів;
 - за відсутності яких актив був би віднесений банком до категорії непрацюючих активів;
 - зменшення відсоткової ставки > 30 % від первинних умов договору внаслідок зміни попередніх умов договору, не пов'язаних із реструктуризацією, не спричинене зміною ринкових умов;
3. Відсутність в боржника - юридичної особи основних засобів або іншого майна, необхідного для здійснення діяльності, що генерує грошові потоки в обсягах, необхідних для погашення кредиту;
4. Банк не має інформації про кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) боржника - юридичної особи;
5. В штаті боржника - юридичної особи немає персоналу, необхідного для здійснення операційної діяльності;
6. Боржник - юридична особи за зазначеною ним адресою місцезнаходження відсутній.

²[Повний перелік наведено у ст.166 Постанови № 351.](#)